

Ben 1968, Sivas doğumluyum. Beş yaşımdan sonra İstanbul'a geldim. Evin en büyük çocuğuyum. Biz üç kardeşiz. Anne, baba ve üç kardeşiz. Babam "****"nda işçi olarak çalışıyordu. Bir iş kazasından sonra oradan malulen emekli oldu. İlkokulu "****" dediğimiz, "****"da okudum. Ortaokulu, "****" ve liseyi de "****" Lisesi'nde bitirdim. Yani lise mezunuyum. O zamana kadar hep monoton olarıktan ders ve bu arada yaz tatillerinde köye -babamın yani baba tarafında amcamlara yardım amacıyla- köye gidiyorduk. Ama liseye geçince, belirli bir yaşa gelince artık gitmemeye başladık.

Bir hata yaptım kendimce; biraz erken evlendim. Üniversiteyi kaybedince 20 yaşında evlendim. Yani bana göre, şu anda düşündüğüm zaman, o zaman da erken. Ve yani hemen hemen görücü usulü, ama isteyerek. İstemişlerdi, ben de hani, tabii ki kabul ettim. Ama hatalı bir evlilikti, evliliğim fazla uzun sürmedi. Bir tane çocuğum var. Sekiz yıl sürdü evliliğim, hemen boşanmadım çünkü çocuğumun... Hani işte gelirsiniz, barışırsınız, ama bunun yürümeyeceğini, daha da mağdur olacağımızı anlayınca çareyi boşanmakta buldum. Boşanmada şunu söyleyeyim. Onu da size rahatlıkla söyleyebilirim, aslında bunu ben kimseyle, fazla paylaşmadım ama size söyleyebilirim. Şiddet yoktu, buna yalan söylemiş olurum. Hiçbir zaman, hiçbir konuda... ama sorumsuzluk vardı. Yani karşı taraf iş bakımından kandırılıyordu. Hep elinde ne var ne yok alınıyordu. Hep buydu yani. Burada hep iyi niyetinden, karşı taraftan hep darbe yedi. İşte evde böyle sorumsuzdu, bugün varsa yiyormuşuz gibi yarın varsa yeriz, yoksa o şekilde. Sonra, bizim o zaman -oğlumun babasının- cam dükkânı vardı. Sonra yurtdışına gitti. Yurtdışına da gidince hani bir laf vardır ya: "Gözden ırak, gönülden ırak." Araya başka birileri girdi. Hemen hemen yurtdışına giden herkesin hayatında birileri oluyor. E bu ne oluyor? Ailesine de yansıyor. Ailesine sahip çıkmayınca, her şey tamamen kopuyor. Yani maddi yönden, parasızlık, her şey bir araya geliyor. Ben de bu yüzden boşanmayı tercih ettim.

Kendi ayaklarımın üzerinde durmayı başardım. Kimseye minnet etmedim ama bu şu ana gelene kadar ben, o ilk dönemde hemen işe giremedim, boşanınca. Elimde ne vardı? İşte, takılarım vardı. Onları bozarak hani çünkü oğlum çok küçüktü daha beş yaşındaydı. Bakacak kimsesi yoktu. Annem uzakta oturuyordu. Erkek kardeşim de küçük olduğu için, onu da bırakıp gelemiyor, çünkü okulu var. Ben de bırakıp, baba evine gitmek istemedim. Şu yönden, onu da söyleyeyim: Çünkü şimdi baba evinde, eşinden ayrısın, işe gidersin, geç gelirsin. Bir yere gidersin, geç gelirsin. Babamların oturduğu yer biraz sofı bir mahalleydi. Belki babam ister istemez etkilenir diye, babama laf gelir diye, hani işte "****"ın kızı bu saatte nereden geliyor? Biliyorsunuz; eşinden ayrılana, dullara, böyle acayıp,

acayip şeyler takılır, isimler takılır. Ben de en son evdeki para, altın bitince, elişilerle... Elişi yapıyordum. Triko makinası getirip, evde triko dokumaya başladım ama sonuçta bu, yapıyorum ama karşılığında doğru dürüst bir şey yok. E sigortan yok. Hastalansan sigortaya gidemiyorsun. Bu şekilde çok zorluklar çektim. Yeri gelince ekmek bulamadığımız günler oldu. Aç kaldığımız günler oldu. Ben bir tane de bulsak, onu yemez oğluma bırakırdım. Belki bir gün, iki gün idare eder. Ev sahibimden destek alıyordum ama bu sırada benim içeriye aylarca kiram birikti. Sonradan düşünüp taşınıp elişi ile hiçbir zaman bunun olmayacağını anladım, iş aramaya başladım.

İş aradık... İlk iş; tekstille başladım ben. Makineci olarak bir yere girdim. Ama orada da ücret konusunda... Yani gece gündüz çalıştığımız halde fazla almadım. Bir buçuk, iki ay çalışıp çıktım. Sonra fabrikada başladım, yine tekstil ama fabrika. Yurtdışına ihracat yapan bir fabrikaya gittim. Komşumuz yardımcı oldu bu konuda, işe başladım. Müdüre her şeyi söyledim. İş görüşmesi yapan müdüre, İnsan Kaynakları'nda. "Böyle böyle," dedim, "ihtiyacım var ama ben bu işi hiç yapmadım." dedim. O da bana dedi ki: "Okuma yazmam var mı?" "Lise mezunuyum." dedim. "Tamam," dedi, "metre tutarsan," dedi "sıkıntı yok." Hani ölçü için. Sağ olsunlar beni işe aldılar. İşe alınca, tabii ki biraz da sigortalı olunca, bende biraz şey oldu... Tabii hemen ilk başta yapmadılar sigortamızı, "İki ay deneme var." dediler. İki ay geçti yok! Üç ay geçti yok! Dört ay geçti yok, en sonunda biz, bir arkadaşımınla beraber... Demek ki o zamandan mı belli ayaklanacağız? "Bizi sigorta yapıyorsanız yapın! Yapmıyorsanız, sizi gidip, Çalışma Bakanlığı'na şikâyet edeceğiz!" dedik. Hemen bir buçuk ay sonra sigortamızı yaptılar. Ve sigorta yapınca ister istemez güvencemiz oluyor. Ama ben bu arada rahatsızım, sağlık raporu vermiyorlar. Sigortalı olmam için. Ben de en son doktora dedim ki: "Siz bana farklı yönler deneyeceksiniz. E benim bir tane küçük çocuğum var, borç içindeyim, benim işe ihtiyacım var ama siz bana sağlık raporu vermiyorsunuz." Bana diyor ki: "Tedavi ol, ondan sonra gel, vereyim." "Ben tedavi olamıyorum ki!" diyorum. "Benim param yok! Sigortam olmayınca, özele de gidemiyorum." Bu konularda sıkıntım oldu ama hani bilmiyorum bana ne diyeceksiniz ama ben; iki, üç kez bu sağlık raporundan ret yedim. Tabii ki çaresiz kaldım, yapacağım çok şeyler var ama yapamıyorum. Elimden bir şey gelmiyor. E bir de anne, baba o kadar tahsilli değil. Ben onlara da üzülmesinler diye bir şey demiyorum. Çünkü onların da elinden gelen bir şey yok. Tabii o anda daha boşanmamıştım ben. Neyse... Size bir şey itiraf edeyim. Bunu bir oğlum bilir, bir kardeşim bilir. Ben mecbur kalıp hani bu sağlık filmine, arkadaşımı koymak zorunda kaldım. Yani belki bu sahtekârlıktır ama bana göre değil, çaresizlikten beni o duruma ittiler. Ama ben sonra ne yaptım? İşe girdim, sigortalı

oldum. Bir müddet çalıştıktan sonra yine rahatsızlandım, kan kusmaya başladım. Açıkça her şeyi söyleyeyim, yani başımdan geçenleri. Çünkü bu dönemde üzüntüler, sıkıntılar, bende, akciğerlerimin patlamasına neden olmuş.

Ama tedavimi hemen yapamadım. Çünkü belirli bir ay doldurmanız lazım ki hastaneye yatasınız. Eskiden dört ay falan, 120 günü doldurmanız lazımdı. Ben işte, elimde poşet poşet selpaklarla, hani kan olayından dolayı saklardım. Bir gün müdürüm sandı ki tekstilden ürün çıkarıyorum poşetle. Yolumu kesti, ben poşeti açmak istemeyince iyice şüphelendi. Sonra anladım beni hırsızlıkla itham edeceklerini, hemen poşeti açtım gösterdim: “Maksadım,” dedim, “sadece kanlı mendilleri görmemeniz, Müdürüm.” dedim. Ondan sonra çok üzüldü. Çekti beni odasına, “Bak kızım,” dedi, “küçük bir çocuğun var biliyorum ama senin acil dedi tedavi olman lazım! Ondan sonra,” dedi, “gelip işinin başına devam edersin.” O sözü bana verdi. Ben hastanede yattım. Ameliyat oldum ve altı ay çalışmadım. Çünkü akciğerimin üçte ikisi alındı. O sırada çocuğum okula gidiyor ama okulunda da mağdur oldu iki-üç ay, aldık, annem, karşıya götürdü. Sonra ben hastaneden çıktıktan sonra tabii ki ben de karşıya gitmek zorunda kaldım. Oğlumun babası yurtdışından ameliyat sırasında geldi. Ameliyattan sonra beni anneme götürdü. Ondan sonra gidiş o gidiş! Daha da bize sahip çıkmadı, ne para gönderme ne bir şey! Zaten yurtdışındaydı, gelmiyordu. Ondan sonra, hani ben hastalanınca hastalığım doktorlar tarafından onlara sanki sakat kalacağım şeklinde anlatılmıştı. Kadınlar bakarlar ama erkekler biraz o konuda... Sakat bir insana bakmak istemiyorlar, açıkça söyleyeyim. Neyse, iyileştim, işime başladım. Sonuçta bana hayrı olmayan, benim hastalığıma sebep olan bir kişinin, daha fazla hayatımda kalmasını istemedim. Aileme, anneme babama söyledim boşanmak istediğimi. Eğer beni destekleyeceklerse desteklemelerini ama desteklemeyeceklerse; “Yok işte, eşindir, bir şey olmaz, idare et dersiniz,” dedim yine boşanacağımı, uzaklara gideceğimi, onlara sığınmayacağımı, onların da bir daha beni göremeyeceğini söyledim. Sonra babam sağ olsun bana dedi ki: “Kızım geç bile kaldın, hemen git boşanma davası aç, biz senin arkadayız.” Hani en azından manevi olarak ilk başta destek aldım. Çünkü babamların da durumu o zaman maddi yönden de o kadar düzgün değildi. Malulen emekliydi, ancak geçiniyorlardı. Bu şeyi alınca ben biraz daha... Hani ailem bu konuda destekliyor... Hemen gittim, boşanma davası açtım.

Biraz uzun sürdü. Çünkü karşı taraf gelmiyordu, boşanmak istemediği için. Ama hâkim boşanmadan önceki bir duruşmada ne kadar bir süre bekleyeceğimi sorunca, “Karşı tarafın ki işini mi bekleyeceğiz?” deyince söz verdi hâkim bana, dedi ki: “Bir dahaki sefere

gelmezse, söz veriyorum boşayacağım.” Boşadı. Ben tekstilde çalışmaya devam ettim ama çalışırken oğlum beş yaşında olduğu için çok zor oldu. Bakan yok, gece mesailer oluyordu ve kalmak zorundasın, zaten zorunluluk vardı. Bir yandan borç harç, kalırsam beş kuruş olur. Geceleri gelir evde oğluma bakardım, tekrar giderdim, öyle bir iş hayatım oldu. İşte belirli bir yaşa gelene kadar. Yedi yıl tek bir fabrikada çalıştım. Ondan sonra orada kendi başarım ile ilk önce şef yardımcısı oldum. Sonra şefim müdür olunca, ben onun yerine geçtim ama yedinci yıldan sonra bizim işyeri iflas etti. Fabrika tamamen kapandı. Tazminatlarımızı verdiler bize, çıktık. Sonra bir başka tekstile geçtim. Orada da ustabaşı olarak, yani amir olarak başladım ama orada da patron ve müdürle... İşçilerin hakkını çok savunduğum için biraz sevilmeyen bir ustabaşı, amir oldum. İki bir beni çağırırdı müdür: “Abla seninle iyi geçiniyoruz ama sen işçileri, çalışanları çok tutuyorsun.” Ben hiç ezdirmiyordum çünkü sonuçta o senin işini yapıyor, neden ezilsin? Öyle dedim. Yani her konuda destek olmaya çalışıyordum. En sonunda patronla kavga ettim, işten kendim ayrıldım. Ama tazminatımı alarak ayrıldım. “Vereceksiniz!” dedim, “Yoksa gidip, şahidim çok, sizin hepinizi şikâyet ederim.” O yüzden tazminatımı verdiler, çıktım ama bu iki fabrikada şey yoktu, sendika yoktu, sendikasız çalıştık. Ondan sonra işsizlik ödeneğinden yararlandım beni çıkardıklarında. Çünkü tazminatımı, çıkışımı verince, onu da... Bir süre çalışmadım, dinlendim. Bir tekstile başladım tekrar; şeflik. Orada da işçilere çok haksızlık yapıyordu, çok müdahale ettim, patronun gözüne battı, başladı şey yapmaya, ben de orada dedim ki: “Ben ne kadar da söylesem, etsem sen düzelmiyorsun.” Benim de buna içim el vermediği için bir buçuk ay sonra kendim işi bıraktım.

Ondan sonra tekstili bırakmaya karar verdim. Çünkü tekstil ömrümü bitirmişti. Onun yanında dediğim gibi boşanmışım, bir anda boşluktaydım, parasızlık... Gerçekten çok zor dönemdi. Desteğim yoktu. Ama ev sahibimden şu desteği gördüm; kiram biriktiği zaman şey yapmadılar... Hiçbir zaman “Şu günü ver, bu günü ver.” değil, o ilk başlarda daha işe girmeden önce, “İşe girdikten sonra azar azar, hani diğer kiranın üzerine onar, beşer katıp, diğer kiralari da azar azar ödesinler.” dedi, ev sahibimden o konuda destek gördüm. O yönden... Bir yedi ay, sekiz ay çalışmadım; işsizlik ödeneği alıyordum diye. Biraz da dinlenmekti maksadım. Çünkü çok yorulmuştum tekstilde. Sonra oğlumun arkadaşı bir yerde çalışıyordu, eski ev sahibimin oğluydu. İşyerinde eleman alınıp, alınmayacağını sordum, ilk başta, ilk sorduğumda dedi ki: “****” Abla şu anda yok.” Hani 'hanım' diye hitap etmiyorlardı, kısaca herkes bana genellikle “****” Abla der. Sonradan haber göndermiş: “Annen gelsin, bir müracaat etsin.” E tabii ki bazı fabrikalar belirli bir yaştan sonra almıyorlar, büyük işçi almıyorlar. Ben de aradım, “Ben,” dedim, “45 yaşındayım.

Alacaksınız geleyim. Çünkü bana çok ters, orayı bulmak çok zor olacak.” Telefondaki arkadaş dedi ki: “Abla, sen bir gel, bazen belli orta yaşlı insanlar gençlerden daha güzel çalışıyor, daha verimli oluyor. O şekilde düşünme.” Sağ olsun. Bir de lise mezunu olmam avantajlıydı çünkü lise mezunları arıyorlardı. Gittim, sağ olsun başlattılar beni. Ama orada bir ilk başladığımda; şu andaki “***”; araba parçaları üretiliyor. “***”, “***” tarafında... Beyaz yakayla beraber 600 kişi çalışıyoruz. Bunun 450 kişisi mavi yaka, geri kalanı beyaz yaka. İlk girdiğimde sendika yoktu. Genellikle çalışanların çoğu asgari ücretle çalışıyordu. Sadece amirlerin, kendi tuttukları adamların maaşlarını yükseltip, diğer arkadaşların da, yani mesela ben kendim için de söyleyeyim; asgari ücret ne kadar artıyorsa, o da o kadar artıyordu. Bu da insanları gerçekten, yani ücretler düşük olduğu için, geçim olayı olmadığı için, mesailere zorluyordu. Herkes mesaiye kalmak istiyordu. Hatta “Onu bıraktın, beni niye bıraktın? O benim sıramdı.” Bu şekilde mesailer yüzünden kavgalar çıkıyordu işyerinde. İşyerimiz; boyahane, CNC, polyester zımpara, ham zımpara bölümlerimiz vardı, ama mesela boyahanede atım yapılıyordu. Kokular çok oluyordu ve polyester zımparanın tozu un gibi. Ben ilk girdiğim zaman, tekstilden birden oraya girince çok farklı geldi bana. İnsanlar çalışıyor polyester zımparada, gözlüğünü çıkarttığı zaman sadece gözünü görebiliyorsun. Gerisi sanki una banılmış gibi görünüyordu insanlar. O şartlarda çalışıyorduk.

Ben boyahane kısmındaydım. Aslında boyahanede çalışmamam lazım çünkü ben akciğer hastasıydım. Zaten üçte ikisi alınmıştı, astımım vardı. Bunu dile fazla getiremedim. Neden getiremedim? Zaten zor iş bulmuşum. Bunu da dile getirirsem ‘sağlıklı değil’ diye beni işten çıkarırlar diye ilk başta söylemedim. Bir yıl boyunca orada çalıştım. İlaç için doktora çıktım. O zaman daha hâlâ sendikamız yok ama, ben bölüm değişikliği talebinde bulunduğumda vermediler amirler müdürler. Doktora ilaçlarımı yazdırırken, raporlu oldu... Hani, kronik bir hastalığım olduğu için, ilaçlarım raporluymuş. İlaç yazdırınca direkt sordu doktor: “Bunu kime alıyorsun?” Çünkü orada işyeri hekimine annesinin, babasının ilaçlarını yazdıranlar da olduğu için “Kim kullanıyor bu ilaçları?” dedi. “Ben kullanıyorum, hocam.” dedim. “Nerede çalışıyorsun?” “Boyahanede.” “Anlayamadım!” dedi. “Boyahanede çalışıyorum, hocam.” dedim. “Senin bu hastalığın var ve boyahanede mi çalışıyorsun?” dedi. “Evet!” dedim. Hemen müdürümü sordu. Şu andaki işyeri hekimi için geçerli değil, önceki için söylüyorum. Çünkü gerçekten işçinin sağlığını düşünen bir hekimdi. Hemen müdürle konuştu. Yerimin değiştirilmesi gerekse de müdürler bunu kaale almadılar. Sonuçta, işyeri hekiminin de aylığı patronlar tarafından ödendiği için. Patronlar ne derse o. Ama bu doktorumuz öyle yapmadı. Beni çağırdı.

“Yerin değişti mi “***” Hanım?” dedi. “Hayır, hocam!” dedim. “Bunlar,” dedi, “iřin ciddiyetini anlamıyorlar.” Hem fabrikaya ceza geleceğini, hani senin sağlığını zaten dūřünmüyorsa bile her iki tarafa, bakanlıktan; Sağlık Bakanlığı’ndan ceza geleceğini, o şekilde yorumlayınca, anlatınca, hemen benim bōlümümü değiştirdiler. Aslında benim sağlığımı dūřünerek değil, doktor en son çare onu söylemek zorunda kaldı. Benim bōlümümü değiştirdiler. Ben řu anda kalite kontrol bōlümündeyim. Üç yıl boyunca bu şekilde çalıştık ama üç yıl boyunca asgari ücretin arttırdığı -o da iřte 50 lira, 80 lira- dışında hiçbir řey gelmiyordu ücretlerimize. Sadece dediğim gibi her seferinde amir yanlıları, amir olanlar fark alıyordu. Üç yıl sonra bizim işyerinden, 15 eleman çıkarttılar. Eleman çıkarınca insanlar ayaklandı. Zaten ücret az. Sendikalarla irtibata geçmişlerdi. Eyleme başladılar. O çıkarılan işçilerin tekrar iře alınması için. Üç gün bir eylemimiz oldu, üç gün sonra işyerimize sendika geldi, çıkarılan işçiler geri alındı. Bunların içinde kadın arkadaşlarımız da vardı, sadece erkekler değildi ve bu 15 kişinin yanında, 150 kişilik bir liste vardı. Bir ay sonra küçültmeye gidiyoruz diye 150’ye yakın eleman çıkarılacaktı; kadınlı erkekli. Aslında ücret yüksekliğinden değildi ama, o kadar yüksek değildi ücretler, belki yüksek olanlar mı çıkarılacaktı? Onu bilmiyorum, hep asgari ücretliydi. Tabii sendika gelince bu geri alınan işçiler olsun, diğer listedekiler olsun, kimse çıkarılmadı. Belirli bir aydan sonra teşvik astılar. Hani kendileri çıkaramadılar ama iřte işlerin durgunluğundan küçülmeye gidecekler diye belirli yerlere yazılar yazarak... Ama iřte, gönüllü arkadaşlardan 180 kiři çıktı o zaman. “Yarın çıkarsak, tazminatımızı bile alamayız!” diye çok hata yaptılar, çıktılar ama yerlerine tekrar ileriki dönemlerde aynı sayılarda işçiler alındı.

Sendika geldi. Sendika gelince, tabii ki ilk sözleşmede işyerimize dört tane temsilci atandı. Bunların hepsi, dördü de erkekti. Sağlıksız koşullarda çalışıyorduk biz. Gerçekten her konuda, kadınların sıkıntıları daha çoktu. Bu şu şekilde; en büyük sıkıntı erkeklerin aylıklarının yüksek, kadınlarınkinin daha düşük oluğu. Bu şekilde çok sıkıntılarımız vardı. Ama bizde de eşit işe eşit ücret... Yani aynı işi kadın da yapıyor, erkek de yapıyor ama nedense kadın 200-300 lira daha eksik alıyordu. Ama sendika sayesinde... Ama sendika geldikten sonra ilk başta olmadı bu eşit ücret düzenlemesi... Ama bazı sağlık koşullarında -mesela polyester zımparayı havalandırmalar- bazı şeylerde yenilikler olmaya başladı. İlk sözleşmemiz imzalandı, üç yıl oldu. Üç yıldan sonra bazı sıkıntılar yaşadık fabrikada. İşçi çıkarılması oldu. Bunların ikisi, birinci ve ikinci temsilciydi. Çıkmadan önce ilk iki temsilciyi kendi aralarında, birinci, ikinci temsilci gönderdi. Bu sırada ben devreye girdim. Bana teklif etmişlerdi ama ben ilk başta kabul etmedim. Rahatsızlığımdan dolayı kabul etmedim. Çünkü temsilcilik gerçekten kolay bir iş değil. Özveri. Bir sürü insanların mesuliyetini

alıyorsunuz. Orada 450 kişi. Ondan sonra çok kişiye söylemişler, yapmamışlar tekrar bana döndü bu olay. Ben de oğlumla konuştum. Oğlum dedi: “Sana kalmış anne, istersen dene.” dedi. Ben de o şekilde temsilciliğe soyundum. O çıkarmalardan sonra temsilci seçimi oldu. Öncekinde atamayla gelmişim ama ikincide birinci seçilerek baş temsilci oldum.

Kadınların haklarını da savunuyorum ama bir de şey söylemek istiyorum: Kadın hakkını savunuyorum ama bazen kadınlardan çok darbe yiyorum. “Kadının düşmanı, kadındır”. derler ya! Bu konuda bir örnek de, “****” de şahit, o arkadaşları kendi ellerimle temsilci yaptım ama sonradan o arkadaş bana şey yaptı... Hani, arkamda durmadı, diğer tarafa geçti. Çok sıkıntılar oldu bu dönemde ama yine de sonuna kadar her zaman kadınların da yanındayım. Onun dışında işçinin yanındayım. Elimden geldiği kadar mücadele ediyorum.

Her yerde erkek egemenli bir ülkede yaşıyoruz zaten, biliyorsunuz. Yani aslında biraz da şu da var; erkekler kadınların hiçbir zaman üstüne geçmesini istemezler. Yani kadınlardan emir almayı, mesela onun emri altında kalmayı istemiyorlar. Kadınların daha pasif işlerde... Otur dediğimizde otursun, git dediğimizde gitsin ya da kadınlar gitsin evinin işini yapsın, çoluğuna, çocuğuna baksın. Aslında bugün görüyoruz; kadınlar her yerde: Kadın polis var, kadın doktor var, kadın asker var, kadın politikacı var, sendikalarımıza... Bak burada en büyük desteğim benim kadınlardan, “****”nın sayesinde ben biraz da buradayım. Gerçekten çok desteğini aldım. Her konuda yardımcı oldu. Bazen takıldığımda, hep onunla konuşurdum. Temsilci arkadaşlarımız bile ben üst olayım dediği için, o şekilde darbe yediklerimiz var, hâlâ da yiyoruz. En basitinde, erkek temsilcilerden şunu duyuyorum ben: “Kadından baş temsilci olur mu? Kadın ne kadar seni savunabilir?” Bu öbürleri için de öyle. Hani, şube başkanları da olsun, var aslında var da, hani nerede gördüm başka? Belki bilirsiniz, “****” Hanım vardır. Yani aslında, kadın yapamayacak diye bir şey yok ama bunu erkekler kendi aralarında öyle bir algı yaratılmış ki; hep kadını bir şey aşağıda... Hani eskilerde de kadın bir metre, on metre geriden yürüsün. Yani bu Osmanlı'dan kalan bir şeydir, hiç istemezler kadınların... Hastanede ben kendim şahit oldum; kadın hastalıkları doktoruna gidiyoruz, adam soruyor: “Kadın doktor var mı?” Sen hem kızının okumasına karşısın ama eşini götürdüğün zaman muayeneye, “Kadın doktor var mı?” diye soruyorsun.

Öbür türlü de, tabii ki erkeklerin arasında sesini duyurmak biraz zor. O yüzden tek olunca da zor oluyor. Sorunuza belki tam yanıtlayamamış olabilirim. Ama yani, hiçbir zaman erkekler, kadınların bir üst yönetime geçmesini istemezler. Ben bir kere soru sorduğumda başkan: “Siz istediniz de biz yapmadık mı? Veya etmedik mi?” dedi. İş temsilci eğitiminde olan bir soruydu. Yani, kendi altta kalmaları hazmedemiyorlar. Mesela bir sürü sendikalarımız var, ben hiç doğru dürüst bir yönetici görmedim kadın olaraktan. Hani şube sekreteri olsun, mali sekreteri olsun, şube başkanı olsun, görmedim. Bir “****” Hanım’ı görmüştüm “****”in toplantısında. Onun dışında, diğer tekstillerde de, diğer sendikalarda da görmedim. Hepsisi erkek. Kadınlar gerçekten bu konuda zorluk çekiyor ama bence kadınların her tuttuğu daha mantıklı, her giriştiği işte daha başarılı oluyor. Kadının el attığı her şeyde bence başarı vardır.

Mesela temsilciler kurulu oluyor, 500 tane temsilci geliyor içinde sadece 10 tane kadın var. Aslında isterim ki, 100 tane olsun. Tamam, bazı yerlerde kadın çalışan yok ama mesela yoğunlukla kadın çalışan işyerinde bile temsilci erkek oluyor. Bence burada kadınlarımıza büyük şey... Niye? Her zaman “Erkekler daha kuvvetli, erkekler daha iyi bilir, yok erkekler işte korkmuyor.” Bu algı yanlış! Biz birlik olduğumuz sürece kadınlara da destek verirsek, fesatlık yapmazsak... Çünkü burada erkeklerin de doldurmasına çoğu geliyor, dediğim gibi. Mesela, bizde de var. Bir şey olduğu zaman, “Ya! Kadından da baş temsilci mi olur? Tamam, kadın seçilecekse de son seçilsin!” Ama ben seçildiysem en son girdiğim seçimde, kendi bileğimin gücüyle aldım hani. Beni işveren veya şube getirip, birinci olarak oraya koymadı. İlk önceki atamaydı. Mecburiyetten atamaydı ama ikinciye kendi şeyimle aldım. Çünkü çalışınca alırsın aslında, çalışmasan seçilmezsin. Demek ki; ben orada çalışan arkadaşlarım için bir şey yapıyorum ki, yani sonuçta benim orada 100 tane kadın var. Ben 250'den fazla oy aldım. Demek ki, erkek arkadaşlar da benim çalışmamdan memnun ki, bana da verdiler, bir erkeğe vermediler. Haksız mıyım? Yani bunun erkeği, kadını yok. Çalıştıktan sonra, dürüst olduktan sonra erkeği, kadını yok. Bence bazı toplantılarda kadınlar daha başarılı çıkıyor, bana göre.

Başka...

Mesela bana “****” temsilcimiz “feminist” der. Ben işçi yerinde, işçi ayrımı yapmam ama kadınları daha çok savunurum. Çünkü kadın arkadaşlarımız erkekler kadar kendini orada ifade edemiyor. “Konuşursam işimden mi olurum?” Veya “Biriyle oturup, sohbet edersem, ismim mi çıkar?” Ben kadınlarla böyle abla kardeş gibi konuşuyorum. Hani bir temsilci

değil de, bana rahat derdini açsın. Tabii ki sevenim de vardır, sevmeyenim de vardır. Yani bunun yanında oradaki belki 400 kişi, belki 500 kişi hepsi beni sevecek değil, sevmeyenim de vardır muhakkak.

Ama ben ona, “Bu beni sevmiyor, bu arkamdan konuşuyor...” Bu şekilde bakmıyorum, sorunları çözmeye çalışıyorum. Kadınlara yaklaşımım da şu: “Arkadaşlar, sadece bu işyeri sıkıntınız değil. Ben ailenizin de hani gerçekten onu da paylaşmanızı, eğer orada bile elimden gelinecek bir şey varsa onda da yardımcı olabileceğimi...” “Sadece bir doktor olarak düşünseniz” diyorum, parayı verip anlatmaktansa, ben onları bile dinlerim yani. Farklı olan şudur; dışarıda farklı dostluklar vardır. Ayrıca yer, oturur, içersin ama işyerinde genellikle ayırım yapmam. Sadece şu anda bir sıkıntımız vardı; bir kadın temsilcimiz vardı, onunla biraz mesafeliyiz. Çünkü o da onların tarafında olmadığım için... Onlar farklı taraf seçtiler, ben farklı. Bu da seçimdir. Seçim benim için... Eğer Aslı Hanım iyiye, ben Aslı Hanım'a veririm. Sırf diğer diğer arkadaşını istiyor diye bana baskı yaparsa ben ona oy vermem. Bu yüzden biraz aramız açıldı işyerinde. Sadece o iki kişiyle biraz mesafeliyim ama onun dışında diğer arkadaşlarla, kadınlarla... Sorunları ne olursa olsun... Eskiden bizim orada türban, yani başörtü yasaktı. İşverenimiz türbanı olanı işe almıyordu. Alırsa bile şart konuşuyordu. “İçeriye girip açılacaksın, dışarıdakine ben karışmam.” derdi. O da sendika sayesinde serbest bırakıldı. Sendikanın sayesinde işyerimizde sağlık koşulları daha düzgün oldu. Eşit işe eşit ücret meselesi... Mesela ben aynı işi yapıyorum, erkek arkadaş da aynı işi yapıyor ama saat ücretli çalışırız; onun saat ücreti 14-15 lirayken, benim 12. Son sözleşmede bunun üstünde çok durdum. Gerekirse bu ücret eşitliği düzelmeden sözleşmenin yapılmayacağını, biz başkanlarla bunu başardık. E şimdi kadınlarla erkekler aynı işi yapıyorsa, aynı yıl girmişse, hepsi aynı ücreti alıyor. Onda mutluyum. Çünkü herkes evinde çocuğunu, çocuğunu bırakıyor, gelip orada ekmek parası kazanıyor. Bu yönden çok gerçekten çok seviniyorum. Yarın temsilci olmasam bile benim oraya en azından kazandırdığım bir şey var. Çünkü onun üzerine devam edecek.

Kadın eğitimleri gerçekten bizim için çok güzel ama buna katılamayan kadınlarımız var. Şu şekilde katılamıyorlar; eşlerinden, ailelerinden dolayı. Mesela her yıl, bizde iki tane kadın eğitimi vardır. Sayı bakımından sıkıntı yok. Üç gönderin diyor, dört gönderin ama biz eğitime göndermek için kadınlara yalvarıyoruz. Yeri gelince diyoruz ki: “Eşlerinizin numarasını verin, biz konuşalım!” Ama diyor ki: “Sonradan kötü oluruz.” O yüzden katılamıyorlar. Biz de bazen şey talep ediyoruz; hani, işyerlerine gelip günlük-saatlik

eğitimlerin verilmesini istiyoruz. Aslında keşke kadınlar gitse, giden kadınların gerçekten çok şeyleri öğrendiğini biliyoruz.

Başka...

Ama şu var yani, bir kadın olaraktan kendi yaşadığımı, bugüne kadar hiçbir şeyin kolay olmadığını söyleyeyim. Kendi tırnaklarımla bugüne kadar geldim, oğlumu da büyüttüm, şu anda 30 yaşına girdi. İkimiz beraber çalışarak emeğimle evimi de aldım, oğlumla oturuyoruz ama tabii ki gerçekten çok zor bir dönemden geçtik. Oğlumu bile işyerine götürdüm. Küçük arabalarda böyle dediğim gibi orada uyutup sabahladığımı bilirim. Belki benim gibi kadınlar da var. Ben tek şanslı yönümü söyleyeyim: Biliyorsunuz, kadın cinayetleri işleniyor. Eski eşleri ayrıldıktan sonra hâlâ eşlerini kışkırdığını, hâlâ peşini bırakmadığını bulduklarında... Kaç tane... Her gün, belki daha da veriyoruz da, o da bize ulaşan, bir ay boyunca kaç tane kadın kurban ettiğimizi... Sadece kadın değil, çocuklara kadar indiğini; tecavüz, cinayet, yani kadın her yerde, hep kadın darbe görüyor. Bakıyoruz iş cinayetlerinin dışında erkek var mı öldürülen karısı tarafından? Çok nadirdir, birdir-ikidir ama hep kadınlar ölüyor, hep kadınlar ölüyor. Buna da dur diyen yok. Şu andaki iktidar; hırsız, tecavüzcüyü tekrar dışarıya bırakıyor. Adam da ona güvenerek 'nasıl olsa ben öldürsem de yatmıyorum, tecavüz de etsem yatmıyorum' diyor, çok rahat oldu bizim ülkemizde bu suç işlemler. Bunu da dile getireyim. Çünkü kadın cinayetleri son dönemde çok arttı, o yüzden üzücü bir şey yani.

Normalinde bizim işyeri sabah yedide işbaşı, akşam dört buçukta paydos. Sabah beşi on geçe, on beş geçe kalkıyorum, erken bir saatte. Altıya on beş kala, yarım saat sonra çıkıyorum. Zaten gün boyunca, akşama kadar işyerindeyiz. İşyerinde yeri gelince ayakta çalışıyoruz, yeri gelince oturarak çalışıyoruz. Dört buçukta iş çıkışımız var. E, işyeri uzak olduğu için hemen hemen bir saatte anca geliyoruz, beş buçuk gibi evde oluyorum, eve gelir gelmez biz kadınlarda şey vardır; akşam yemek telaşı, çocuk varsa, çocuğu alma, hani küçük çocuğu olanları getiriyorsun. Çünkü arkadaşlarla konuşuyoruz bazen ne yaptığımızı. Eve geliyorsun beş buçuktan sonra, yemek derdi, erkek geliyor, ondan sonra yemek hazırla, ye, iç, getir, yıka, saatimiz geliyor, yatıyorsun. Biz her gün bir buçuk saat fazla çalıştığımız için cumartesi işe gitmiyoruz, gidersek de bu mesai sayılıyor. Onun dışında, zaten hafta içi gündüz hep çalıştığımız için iş yapmaya vaktimiz olmuyor, yemeğin dışında. Çocuğu olan da zaten çocuğuyla ilgileniyor. Hiç sosyal alanda, anlamda gidemiyorsun, gezmeye de gidemiyorsun. E, şimdi ben tamam, belki biraz daha rahatım;

oğlum büyümüş, hafta sonları çıkabiliyoruz. Yani şu şekilde; ya bir arkadaşımızla gidip bir kafede veya bahçede sohbet etmek... Ben bir de kitap okumayı da çok severim, evde kitap okuyorum. Kitap okuyunca insan biraz dinleniyor. Hem de öğrenmiş oluyor. Genellikle böyle, ama vakit bulursam yürüyüş amacıyla -ben "****"da oturuyorum, "****"a iniyorum. Fazla mağaza dolaşmayı sevmiyorum. Eğer ihtiyacım varsa, gider alır, çıkarım yani. Sırf gezmek amacıyla mağazaya gitmiyorum günümü öldüreyim diye. Öyle boş değerlendirmiyorum ama işte özlediğim bir arkadaş, çoktandır görmediğimiz... buluşuyoruz o şekilde. Şu anda tabii pandemi dönemi için demiyorum. Bu pandemiden dolayı insanlar tedirgin, bir yere gitmiyorlar, o yüzden insanları da riske koymuyorum. Yani çalışan kadının fazla sosyal şeyi yok, genellikle iş. Çünkü karı koca aynı yerde çalışıyor, adam geliyor eve oturuyor, kadın hemen mutfığa giriyor, yemek yapıyor. Burada işte nerede eşitlik? Olmuyor! Bir taraftan eşi de yardım etse, belki daha çabuk toparlanacak. Ben kadınların hele de küçük çocuğu varsa, kendilerine vakit ayıramadığını düşünüyorum. Ancak vakit ayırmak, benim gibi hani büyükse çocuğu vakit ayırabiliyor. Onun dışında yok.

Başka...

Benim dönemimin çocukluğuyla şu andaki dönemin çocukluğu aynı değil çünkü görüyoruz, mesela öyle dışarıda oynuyorsun, belirli bir saat olmuş, korku yoktu, başına gelecek bir şey yoktu, kaçırılma derdi yoktu. Belki vardysa da şimdiki kadar çok olmuyordu. Eskiden babadan biraz korkulurdu: "Bu saatte eve gir." Şimdi baba daha çok korkuyor: Çocuğum giderse başına ne gelir? O zaman öyle bir derdimiz yoktu. Mesela biz geziye gideceğimiz zaman okulda, babalarımız erkek arkadaşlara, sınıfımdaki arkadaşlarımıza, "Kızımız size emanet!" derdi. Bu şekilde arkadaşlarımıza güvenilirirdi yani. Şimdi ama erkek arkadaşıyla gittiği zaman, "Benim kızımın başına ne gelir? Acaba öldürülür mü? Tecavüze uğrar mı?" diye gelir. Bizim o dönemde, erkek arkadaşlarla kütüphanemize giderdik ve erkek arkadaşlar, kız arkadaşlara sahip çıkarlardı. Hani kollarlardı, sahip çıkarlar derken, kollama yönünden yani. Bizim dönemimizde korkmuyorduk yani. Dışarıda rahatta oynuyorduk, geziyorduk, o zaman tabii bilgisayarlar olmadığı dönemde biz kütüphanelere gidip ders yapıyorduk, ödev buluyorduk. Gece gelirdik; birileri mi saldırır korkusu yoktu. Ama şimdi var ve şimdi genellikle küçük çocuklarda çok sigara kullanan var, o dönemlerde yoktu. İçki içenler olsun... Tamam, bazı şeyler belirli günlerde, eğlencelerde olur. O dönemlerde öyle bir şey yoktu. Çok rahatlıkla arkadaşınla otururdun, gezerdin, ailen seni rahatlıkla bir komşuna bırakırdı, ama şimdi

yok. Çünkü çocuğunun başına ne gelecek bilemiyorsun, korkuyorsun ya da başında kendin bekliyorsun. Yani benim çocukluk döneminle şu anda çok fark var, eğitimde bile fark var. Şu anda şey de yok, arkadaşlık da yok. Mesela bu işyerinde de öyle. Bir paydos oluyor; zaten iş saatinde konuşamıyorsun, çay saatlerinde, molalarda, herkes telefonlara saldırıyor. Herkes telefonlara odaklanmış. Yanında birini dövseler bile o kafasını kaldırıp, “Acaba ne oldu?” Değil! Gençlerde de öyle. Kafelerde hep o şekilde.

Eski çocukluk güzeldi. Bayramlarda şeker toplamaya giderdik, sevinirdik. Ben küçüklüğümden bir örnek vereyim; babamlar köyden geldiğinde çok fakirdik. Yatacak yatağım yoktu benim. Annem dört tane sandalyeyi yan yana getirip yorganın bir yüzünü altına, bir yüzünü... O şekilde büyüdük biz. Bir tane kırmızı ayakkabı aldıklarında; ben onu ilk giymezdim. Yatağımın başucuna koyar, ilk gün öyle yatardım. O dönem, öyle güzel şeyler vardı. Şimdi öyle değil. Bugün şimdiki marka var. Ben bunu beğenmiyorum, aman istemiyorum, ya şunu al, o da var. Eskiden kıymet vardı, yokluk vardı. O daha şeydi, yani aldığı şey kıymetliydi. Bilmiyorum, ben o şekilde düşünüyorum. Saygı vardı, sevgi vardı küçüğe, büyüğe. O şimdi yok. Şimdiki gençler, yaşlı insanları arabada gördüğü zaman uyku numarası yapıyor. Ben bu yaşımda kalker, 50 yaşında, arkada yaşlıya yer veririm ama gençlerimiz de o yok. Siz de zaten şahit oluyorsunuzdur.

Bir kadının zaten en büyük korkusu aile içinde şiddet, eş tarafından aldatılması, boşanırken de çocuğunun elinden alınması. E tamam, çocuğum bende kaldı ama çevremizde çok var, mecbur olup eşinden boşanamayanlar var. Dediğim gibi ben yine şanslıyım. En azından eşi tarafından öldürülmeyen birisiyim. Çocuğumu büyütüp... Hiçbir zaman da tekrar evlenmeyi düşünmedim. Tek gayem çocuğumu sağlıklı bir şekilde yetiştirmek. Elimden geldiği kadar okuttum. Üniversiteyi iki yıllık ilk başta bitirdi. Sonradan dışarıdan üzerini tamamlamaya çalıştı, askere gitti geldi. Yani bunları ben başardım, inşallah bütün kadınlarımıza bu şekilde olur. Ben böyle çaresiz kalıp, hani erkeğin eline bakan kadınlar için gerçekten üzülüyorum. Çünkü bazen bazılarına konuşuyoruz işte “Mecburum, elimden gelen bir şey yok! Çocuklarım var.” Hani ona katlanıyorlar. Ona insan çok üzüyor. Ben çok üzülüyorum.

Mahalle ile ilişkiler... Eskiden, benim gençliğim, hani 20'li yaşlardaki mahalleyle ilişkiler şu andakiyle aynı değil. Çünkü şimdi mahallede mahalle kalmamış, gökdelenler var. Bir binada 300-400 tane daire var. Çünkü komşuluk yok. Şu anda mesela benim olduğum hane, 40 dairelik hane. Belirli kişiler var. Bir de çalıştığınız zaman zaten fazla gidip

gelemiyorsunuz. Sadece bir böyle müsait olduğunuz zaman. Aslında komşuluk güzel bir şey. En azından yarın başın sıkıştığı zaman karşıdaki komşuna gidip de yardım isteyebiliyorsun. Ama o kadar büyük rezidanslarda her gün çıkan-giren, çıkan-giren... Hani bu komşu mudur? Değil midir? Onu bile bilemiyorsun ama eskiden öyle değildi. Yani komşularımızla oturup... Ben dediğim gibi, 20 yaşında evlilik yaptım ama bugün sorarsanız pişmanım ama eskiden komşuluk vardı. Şimdi yok! Bir şeyiniz eksik olduğu zaman gidip rahatlıkla isteyebiliyordunuz. Şimdi o kadar her şey paraya dayanmış ki. Çünkü ekmek parası... Şu anda insanlar hasta olunca, hastayı ziyarete gitmiyorlar. En basiti, hastayı bile ziyarete gitmiyorlar. Bilmiyorum yanlış mı düşünüyorum? Sokakta da ben o kadar alışmışım, hani bir nevi örnek vermek istemiyorum erkekleri de, erkek gibi kadın derler ya! Aslında o şey yanlış. Erkek gibi kadın değil! Kadın gibi kadın aslında. Ben biraz o şeyi aştım, korkmuyorum artık, çok şeyler yaşadım ya. Çok rahatım yani. Mesela yolda gördüğüm kadın olsun, yaşlı olsun, bir şey oldu mu, bakıyorum etrafa, bazen tedirgin gidiyorum, "Yardım, bir şey var mı?" derim. Çok yaşlı kadınlar, şeye yardım ediyorum, karşıdan karşıya geçiriyorum, bir şey varsa götürüyorum. Geçen aldım kadını götürdüm, teslim ettim. Kadının sadece elinde bir şey var, en son onunla beraber adrese götürdüm, belirli bir yere teslim ettim. Meğersem kadın akıl hastasıymış, yani psikolojikman kafası yerinde değil, kaybolmuş. Ben de belirli yere götürdüm. Tarif ediyor ama baktım olmuyor. Sonra çanta falan aradım, üstünde numara vardı, tesadüfen aradım kadın: "Annem!" dedi. Ondan sonra gelip aldılar yani. Böyle şeylerle de karşılaşıyoruz.

Kız kardeşimle aynı yerde oturuyorum. Biz kardeşler birbirimize çok tutkunuzdur. Mesela bu hastalık döneminde, oğlum askere gidince çok üzüldüm. Zaten akciğer hastası olduğum için üzüntü çok etkiliyor bu hastalığı. O sırada zaten üçte ikisi yok, akciğer mantarına yakalanmışım. Ondan sonra, ben grip olduğumu düşünmüştüm ama değilmiş. Sonra benim kız kardeşim yanımda, mesela kardeşim olmasaydı belki ben şu anda hayatta olmayacaktım. Çünkü anne uzakta, Muğla'da onlar. Oğlum askerde, Nato askeriydi, ta Afganistan'daydı. Tek başıma ben grip oldum diye, yakın olmasaydı... Yeğenimle beraber geliyorlar, kapıyı zor açıyorum, düşüyorum. Götürdüklerinde, 20 gün hastanede yattım. Akciğer... Enfeksiyona yakalanıyorum, akciğer mantarıymış. Ya kardeş, bilmiyorum, eğer gerçekten hayırlı olursa, kardeşlik çok güzel. Biz üç kardeşiz; bir erkek, iki kız. Hepimiz birbirimize düşkünüzdür. Hiç aramızda ayrım olmaz. Mesela annem bana 10 lira fazla -örnek veriyorum- veriyorsa, kız kardeşim asla "Neden ona fazla verdin?" demez, hatta der ki: "Ablamın durumu kötüdür, ona destek olun! Bana vereceğinizi bile ona verin. Benim ihtiyacım yok," der. Biz o şekildeyiz. Hiçbir zaman

aramızda ayrı gayrı olmaz. Ona bir lira fazla, bana bir lira az, hiçbir zaman bu aramızda sıkıntı olmaz yani. Erkek kardeşim de aynı. Akciğer kanserine yakalandı. Mesela geldi, iki yıl oluyor, bende kaldı, ben baktım ona. Hastanede... Yıllık izin aldım. İzinlerim çoktu. Hastanede... Yani biz kardeş olarak gerçekten birbirimize düşkünüzdük. Çevrede görüyorum, çok üzülüyorum, kardeşler mal yüzünden birbirini öldürüyor. Hiç kimseye öyle bir şey vermesin, acı bir olay. Biz kardeşimize hastalığında sanki kendimiz hastalanmış gibi olduk. Onlarda da öyle. Ben ablayım zaten, en büyükleriyim. Anne baba sağ, çok şükür! Annem, babam, erkek kardeşim Muğla'da, kardeşim bekâr daha. Şimdi babam gözlerinden ameliyat olacak diye getirdim, yanımızda. Çünkü orada da hasta var, bir de burada. Annem çok yaşlı 72-73 yaşında, babam 76 yaşında. İkisine bakamaz diye birini... Zaten Antalya ve İzmir'e gönderdikleri için... En azından kendi yerimize getirdik, burada daha rahatlıkla... Kardeşim de emekli oldu. O daha müsait; götürüp getiriyor, bende kalıyor. Kalma bakımından ben müsaitim. Yani aile bağımızda sıkıntı yok. Sadece kötü taraf; bende bir şanssızlık oldu işte: Boşanma. O da benim için hani, biz onu ölü olarak bildiğimiz için kendi yolumuza bakıyoruz. Herkes kendi yoluna. Ama burada bir şey söyleyeyim: Benim oğlum, benim oğlum da şunu yaptı... Çünkü beş yaşından sonra babasını görmediği için, yani bir lira da destek olmadığı için. Hani bırakın okuluna, yemek olarak, bizim iş bulamadığımız, aç kaldığımız zaman da... "Babamın bana desteği yoksa, bana babalık yapmadıysa, ben istemiyorum öyle babayı," dedi oğlum, soyadını bile değiştirdi. Kötü bir durum aslında, hiç kimse istemez ama kendi kararıydı, ona da saygı duydum ama ben söylemedim değiştirsin diye asla! Ama gerçekten şu anda 30 yaşında; 25 yıldır babasının ne yüzünü görüyor ne de desteğini görüyor. Sonuçta ben onu evlatlık almış gibi oluyorum, hiç gerekmiyordu.

Hayallerim... Aslında biraz borcum var ilk önce onu kapatıp, en büyük hayalim oğlumu evlendirip, ondan sonra böyle görmediğim... Hani oğlumu evlendirip başından atmak değil ama şimdi oğlum çalıştığı zaman, belki ben de emekli olacağım o zamana kadar, oğlum çalıştığı, evlendiği zaman arkada kalmayacak kafa. Hani, yemeği var mı, yok mu? Ne yaptı, ne etti? Onun mürüvvetini görmek. Annelerin genellikle çocukların mürüvvetini görmektir en büyük hayali. Benim gerçekten en büyük hayalim. Zaten tek bir varlığım var, o da oğlum. Tabii ki ailemi hiçe saymaz, ona şey yapmıyorum, benim ailem benim için çok değerliler; kardeşlerim, annem, babam, onlar varlıklarım ama oğlum açısından ben onun tek varlığımı diye düşünüyorum, kimsesi yok. Tamam, dayısı var, teyzesi var, dedesi var ama öbür türlü, baba yok, amca yok, tek taraflı olarak şey yapıyorum. O yüzden hayalim onun mürüvvetini görüp, çoluğa çocuğa... Ondan sonra ben böyle

gezmek, gezmek derken böyle gitmediğim yerleri görmek, doğa, yürüyüş... Çünkü emekli olursam daha rahat yapacağım tabii ki. İllâ ki sadece oğluma bağlamamak lazım ama evliliği hiç düşünmedim. Sadece oğlum için kendimin... Yani, evlenip neden bir erkeğe hizmet edeyim? Çünkü ben onu yaşadım. Bir daha aynı şeyleri yaşamamak için de hiç düşünmedim. Ha evlilik kötü demiyorum, anlaştıktan sonra güzel çünkü. E, biz demek ki, iyi birisine rast gelmediğimiz için ikinciye direkt korkarak karar verdiğimiz için hiç düşünmedim yani. O yüzden hayalim budur! Ailemle beraber, oğlumla, ailemle, sevdiğilerimle; sadece sağlıklı günlerimizin, mutlu günlerimizin olması, en isteyeceğim budur yani. Öyle büyük, fazla hayalim yok. Yeter ki sağlık olsun bizim için. Sağlık olunca zaten çalışırsınız, hayalleriniz de ondan sonra gerçekleşir. Yani ne isterseniz de ona göre yap... Ama sağlık olmadıktan sonra... Ben en basiti söyleyeyim: Hastanede yattığım zaman, ailemi doktor çağırıp, “Kızınızın durumu kötüye gidiyor, sevdiğilerini çağırın,” dedikleri zaman hiçbir şey aklınıza gelmiyor ki. Para da o anda pul. Para, pul, ev, hiçbir şey. Benim o anlık tek oğlumu göremeden, öyle dediklerinde oğlum çünkü uzaktaydı, askerdi, oraya uçak her zaman gitmediği için Afganistan'dan geleliyordu, tek üzüntüm oydu ama yiyecek ekmeğimiz varmış, tedavimiz olumlu sonuç verdi, iyileştim. Şu anda iyileştim, biraz işçilere işte desteğim, faydam oluyor, ailemin yanındayım.

Sağlık olduktan sonra, aslında en büyük hayalimiz sağlık, ondan sonra her şey gerçekleşir. Bu pandemi döneminde biliyorsunuz. Ne kadar doktorlarımızı kaybettik. Onların da bir hayali vardı, okudular, doktor olmak istediler ama sağlık olmadıktan sonra o doktorluk hayalleri de bitti yani. Hepimize inşallah, uzun ömür, sağlıklı uzun ömür verir, şu pis hastalığı da atlatırız, insanlar sağlıklı işlerine devam ederler.

Burada şunu söylemek istiyorum: çok güzel bir iş yapıyorsunuz. Ben de sizi tebrik ediyorum, kutluyorum. Yani kadınların sesi oluyorsunuz bana göre. Mesela ben “****”yı tanımasam, temsilci olmasam, sabah gidip, akşam gelip, ama kadınların katıldığı toplantılarda, dernek, kadın dernek, takip ettiğimiz medyalarda öğreniyoruz, haklarımızı öğreniyoruz.

Ben eğitimden sonra daha çok şeyler öğrendim. Yani ben açıkça onu söylerim zaten. Ben de hayat şartı o kadar kötüydü ki, evden işe, iş güç derken boş, ben hiç yaşamadım ve şu anda 50 yaşına gelmişim diyorum ki: “Zaman ne çabuk geçmiş. Ben hiçbir şey yaşamamışım.” Gerçekten, sadece geçim derdiyle yaşamışım. Yarını ne yapacağız? Ev sahibi? O şekilde. Ben yine söylüyorum. Ben şu ana kadar yaşamadım, işte birkaç yıldır

yeni yeni bir şeyler yapmaya çalışıyoruz kendimize. Yani 50 yıl boşa gitmiş. O yüzden keşke onlar, güzel yıllarım da yaşayarak geçseymiş. Tabii ki, biz bundan sonra...

Bir de bir kadın toplantısından size bir örnek vereceğim. Bir fabrikada kadın çalışan yokmuş ama rica edip baş temsilcinin eşini göndermişlerdi eğitime, hani gitsin görsün. Yemin ederim... Kadın genç, 30-35 var mı? Yok mu? Belki o zaman 30'du. Çünkü 3-4 sene geçti. Kadın orada bazı şeyleri duyunca ağzı açık kaldı. Türbanlı bir arkadaşımızdı. O kadar soyutlanmış ki! Dışarıya biz molalarda çıktığımız zaman, bir zeytin ağacının, bir zakkum çiçek ağacının, hangisinin zeytin ağacı, hangisinin zakkum olduğunu bilmiyor. Çünkü hiç doğru dürüst gezdirilmemiş, dışarıya gitmemiş yani hiç! Öyle mahkûm gibi içeriden, evden annesinin evine ya da kocasının babasının evine, o şekilde orada bazı şeyleri duyup kendisi de anlattı. "Ben bunları bilmiyordum," dedi. "İyi ki gelmişim," dedi. "Kadınların bu kadar hakkı olduğunu bilmiyordum," dedi. O kadına ben o kadar üzüldüm ki! Eşinin her şeyini biliyoruz. Çünkü temsilcilerde öyle patır patır konuşuyor ki, ama eşini... O temsilcinin bilgisinin yanında eşinin de o kadar bilgisiz... Orada hani şey söylediği zaman o kadar üzüldüm ki! Gerçekten çok böyle kadınlarımız var. Hani dışarıya öcüymüş gibi gösterip, orada öyle şeyler görünce kadın hem sevindi hem sendikanın olsun, ne kadar değer verdiğini, işçiler için, kadınlar için mücadele ettiğini gördü. Bazı şeyler anlatıldığında "A, bunların bizim haklarımız olduğunu hiç bilmediğini," biliyorum yani. Ben orada o kadına çok üzülmüştüm mesela.

Aslında bütün toplum... Okumak çok güzel şey! Okumak çok güzel şey!

O güzel, o güzel ama işte yine de işyerlerinde temsilci olarıktan kadınlar çok az, inşallah çoğalırlar yani, inşallah çoğalırlar.

Bugün bizim şeyimiz vardı; ekonomi üzerine toplantı, şubemizde toplantı olmuştu, bilgilendirmek amacıyla. Erkekler vardı, tek kadın da bendim. Mesela ben kendimle gurur duydum orada, güzel bir şey. Orada mesela işyerindeki bu sıkıntıları anlattım. Size anlattığımız gibi. Hani orada tek olunca, ben şey oldum, yani hoşuma gitti. Niye yalan söyleyeyim, dedim ki: "En azından bir kişi de olsa, kadın orada gösteriyor kadın olduğunu." Resim çekilince: "A," dedim, "bak ne güzel! Burada kadın var." Bir tane de olsa temsil ediyoruz. Doğru mu?

Kışın pandemi döneminde mağdur olan kadınlarımız oldu. Neden? Tamam, sendikalı olan yerlerde başkanlar araya giriyor, bir şey çözüyor ama aslında sendikalı olan yerler çok az. Sendikasız olan yerler var. Oradaki kadınlar da var. Mesela pandemi döneminde işte kadın diyor ki: “Çocuğumu kime bırakacağım? Bakan yok!” Ama bunu erkek düşünmüyor. Kadın düşünüyor. Bir şey de olunca “Kadın baksın,” diyor. “Kadın ayrılısın,” diyor. Bunlar da var. Yani bu dönemlerde kadınlarda bu zorluk vardı. En çok çocuk yönünden, küçük çocuğu kreş, okul kapandığı için.

Benimkiler böyledir ama daha nice kadınların... Sorunları olanlar vardır. Baba şiddeti, eş şiddeti. Geçenlerde bir film, İran'da olan bir şey, kadınların, Soraya'nın taşlanması. Aslında esas ismi Süreyya herhalde ama onlar o şekilde konuşuyor. Sırf erkek, genç bir kızı, 14-15 yaşındaki bir kızı beğeniyor, onunla evlenmek için kendi karısına, çocuklarının annesine iftira atıyor, babasını bile dolduruyor. Kızın babasını. Taşlatarak öldürüyorlar kızı. Burada, yani kadınların belki benimkinden daha çok hikâyesi vardır yani. Ben bazen anlattığım zaman, benim arkadaşlarım anlattığım zaman, öyle ben detaylı fazla anlatmam. Boşandığım, niçin boşandığımı... Aldatıldığımı söylemedim ben. İnsanlar buna farklı bakıyor. Arkadaşlardan gördüm. “A, kocası aldatmış, kocası aldatmış.” Farklı bakanlar var. O yüzden pek anlatmıyorum.

Ses mi gitti? Benim telefonum bir bozuldu, eski bir telefon taktım o yüzden.

Umarım hiçbir kadın cinayete kurban gitmez. Kadın şiddeti son bulsun. İstanbul Sözleşmesi uygulansın diyelim en son.